

можна забезпечити оптимальні умови для формування позитивного ставлення до читання та розвитку літературної культури у молодого покоління.

Список використаних джерел

1. Адаптація дітей до навчання у школі в діяльності психологічної служби: методичні рекомендації / за наук. ред. В.Г. Панка. Київ: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 102 с.
2. Богуш А.М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 67. С. 158-163.
3. Коваль Т., Комарівська Н., Колеснік К. Український дитячий фольклор (матеріали для вивчення з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку): навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2024. 142 с.
4. Колеснік К., Лапшина І. Стимулювання у майбутніх педагогів інтересу до дитячої книги й читання. *Українська дитяча література: здобутки й перспективи розвитку*: збірник статей / упор. Лапшина І.М., Віннічук А.П. Вінниця, 2023. Вип. 5. С. 7-12.
5. Кріпака С.В. Підготовка дитини до школи. *Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема: матеріали обласної онлайн-конференції*. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2017. С. 75-80.
6. Koval T., Kolesnik K., Grab O. Ukrainian folk song creativity as a means of education of younger school students in the conditions of the new ukrainian school. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*. 2023. Vol. 2, № 2. P. 19-24. URL: [ve602.pdf \(marszalek.com.pl\)](https://ve602.pdf(marszalek.com.pl)).
7. Пахальчук Н. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного досвіду молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінниц. держ.пед.ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2008. 20 с.
8. Lazarenko N., Kolomiiets A., Kolesnik K. Peculiarities of Organization of Group Interaction of Preschool Children in the Process of Game-Experimentation. *Preschool Education: Global Trends*. 2022. №2. P. 123-138. URL: <https://preschool-journal.com/index.php/journal/article/view/16>.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА

Олександр Цаплюк, асистент кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Криворізький державний педагогічний університет (Україна)

ENSURING CONTINUITY IN MULTICULTURAL EDUCATION OF PRESCHOOL AND ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN THROUGH THE IMPLEMENTATION OF THE TEACHER'S CREATIVE POTENTIAL

Oleksandr Tsaplyuk, Assistant Professor of Preschool and Special Education Department
Kryvyi Rih State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті розкрито особливості забезпечення принципу наступності в полікультурному вихованні між дошкільною та початковою ланками освіти, а також роль в цьому процесі реалізації творчого потенціалу педагога.

Ключові слова: наступність, полікультурне виховання, освітній процес, творчий потенціал педагога.

Abstract. The article examines the specifics of ensuring the principle of continuity in multicultural education between preschool and primary education levels, as well as the role of realizing the creative potential of the educator in this process.

Key words: continuity, multicultural education, educational process, creative potential of the educator.

У сучасному освітньому контексті питання забезпечення наступності в полікультурному вихованні дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку набуває актуальності зокрема як елемент міграційної політики держави, проблем реінтеграції деокупованих територій тощо. Полікультурне виховання на основі знань, сформованої поваги та любові до власного народу, його культури, звичаїв, атрибутики, спрямоване на розвиток толерантності, взаєморозуміння та готовності до спілкування у різноманітних мовленнєвих ситуаціях з представниками інших народів. Таким чином, враховуючи специфіку означеної діяльності, вважаємо за доцільне здійснити науковий пошук ефективних чинників, спрямованих на активізацію творчого потенціалу педагога, як основи комплексного підходу до полікультурного виховання. Реалізація комплексного підходу передбачає відбір педагогічних умов до кожного етапу освітнього процесу, зокрема організаційного, змістового, мотиваційного, процесуального, контрольного, управлінського.

Завдання полікультурного виховання перетинаються в державних стандартах дошкільної та початкової освіти в межах формування мовленнєвої та соціально-громадянської компетентності, які орієнтують нас на розвиток ціннісного ставлення до розмаїття культур, вміння взаємодіяти та комунікувати в полікультурному середовищі [1, с. 2]. Керуючись принципом якісного переходу змін від загального до часткового, завдання направлені на реалізацію означених компетентностей в освітньому процесі теж набуватимуть полікультурної спрямованості не одразу. Так, залучення дітей до активної участі в громадському житті через різноманітні проекти, трудове виховання тощо спочатку спрямоване на формування загальної поваги до оточуючого світу та людей в ньому; спеціально створені комунікативні ситуації також спочатку акцентовані на розвиток активного словника, елементів невербальної комунікації, загальноморальний розвиток, утвердження елементарних загальнолюдських цінностей, основ етики, лише згодом набувають полікультурної конотації. І саме поглиблення тенденцій до цілеспрямованого та контрольованого переносу загальних новоутворень на часткові (ті, що стосуються саме полікультурного виховання) вважаємо елементом наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. Виділимо основні критерії наступності в полікультурному вихованні дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (табл. 1).

Таблиця 1

№	Критерій	Характеристика критерію
1	Когнітивний розвиток	поступове розширення здатності до аналізу, синтезу, оцінки інформації, її розуміння, що є основою появи та подальшого екстраполювання уявлень про загальнолюдські цінності, норми моралі та власну культуру на інші культури
2	Континуїтет змісту	поступові зміни та ускладнення освітнього середовища, методів, засобів педагогічних впливів, наступність тем тощо
3	Мовленнєвий розвиток	розширення пасивного та активного словників, навичок невербального спілкування, комунікації у прив'язці до ситуації та ін.
4	Сприяння взаємодії та співробітництву	поступове ускладнення соціальних активностей та комунікацій дітей на основі когнітивного та мовленнєвого розвитку
5	Стимулювання культурної творчості	розвиток уяви та творчих здібностей дітей у вираженні та інтерпретації культурних елементів та символів
6	Формування міжкультурних уявлень	поява уявлень про традиції, звичаї, мову представників різних національностей їх спільне та відмінне
7	Поява та подальше поглиблення основ полікультурної вихованості	емоційно-ціннісне ставлення до власної культури та повага і толерантність до зразків інших культур

Перший критерій є стрижневим для всіх інших, починаючи з другого критерію відбувається логічне розширення та поглиблення змісту підготовки дітей до сприйняття культурного розмаїття, кожен подальший критерій є надбудовою до попереднього, їх продовженням. Така взаємозумовленість та багатокomпонентність полікультурного виховання породжує потребу в ефективній комбінації форм, методів, засобів педагогічної діяльності, креативної діяльності педагога на кожному етапі освітнього процесу.

Розглянемо основні аспекти активізації та реалізації творчого потенціалу педагогів для забезпечення поданих критеріїв, що зустрічаються в психолого-педагогічній літературі. Визначаючи творчу діяльність як процес створення нового на основі реконфігурації, комбінації елементів вже наявних знань, умінь, уявлень, підходів, поділяємо думку С. Яланської про те, що це поняття номінує найвищий рівень професіоналізму педагога, передбачає таке оперування мінливими педагогічними умовами, яке дозволить максимально підвищити якість освітнього процесу загалом, та забезпечити досягнення конкретної педагогічної мети та завдань до неї [6, с. 24]. Як зазначає авторка, активізацію та розвиток творчого потенціалу педагога доцільно здійснювати в межах тренінгової програми. Така програма має включати обов'язкову розробку спеціального середовища, в якому будуть реалізовуватись етапи діагностики та мотивації до професійного становлення, творчо-пошуковий та діяльнісний етапи, як практичний аспект програми, а також корекційний та впроваджувальний етапи, що слугуватимуть основою для аналізу проведеної роботи та планування подальшої. Реалізацію цих етапів забезпечено діагностичним опитувальником та матеріалами діагностико-мотиваційної бесіди (діагностичний та мотиваційний етап), психолого-педагогічним тренінгом, творчим проєктом та воркшопом (творчо-пошуковий та діяльнісний етап), психологічним квестом, діловою грою, евристичною бесідою (корекційний та впроваджувальний етап) [6, с. 43].

В контексті професіоналізації педагога творчу педагогічну діяльність досліджувала Т. Гера. На думку дослідниці, уся сукупність навичок організації творчого процесу породжує відчуття індивідуальності, конгруентності і має трансформуватись в особистісну якість, в універсальну евристику педагога [3, с. 114]. Активізацію та розвиток творчої активності педагогів авторка також бачить через систему тренінгу. Науковою основою побудови тренінгу є поєднання педагогічних та психологічних впливів і виділення педагогічної креативної психології. Науковим методом означеного підходу є аналіз педагогічного процесу через його синтез. Так, через керування педагогічними умовами в звичних, стандартних елементах педагогічної взаємодії виокремлюються нові зв'язки, властивості, що, на думку авторки, забезпечує неперервність педагогічної творчості [3, с. 116].

На роль побудови методичної роботи в закладі освіти, як чинника розвитку творчості педагога, вказує Л. Гекало. Вона зазначає, що мотиваційним аспектом розвитку творчості тут виступає виділення педагогом суперечності між завданнями, зусиллями спрямованими на їх досягнення та фактичним результатом, а методичне керівництво має здійснюватись саме в контексті спільного аналізу таких суперечностей та напрацювання шляхів їх вирішення [2, с. 66]. Таке керівництво має сприяти появі потреби творчого саморозвитку у педагога. Е. Кокарева досліджуючи механізми творчого саморозвитку студентів зазначає, що їх основа лежить в площині евристичного навчання, діяльність викладача (наставника) зводиться до загального керівництва, наставництва (наприклад спільне визначення форм та методів евристичного навчання згідно з майбутнім фахом, надання методичної допомоги, консультацій, спільне обговорення результатів), а всі елементи розвитку творчого потенціалу покладаються на самих студентів [5, с. 12].

Згідно з дослідженням В. Навіцкене та ін., спостерігається значна кореляція творчої активності та креативності педагога з рівнем розвитку особистісно-комунікативної компетентності та її впровадженням в педагогічну діяльність. Критеріями комунікативної компетентності науковці називають риторичні навички, вміння викликати інтерес аудиторії, ефективність передачі знань, чіткість викладу та вміння підтримки контакту. Творчий вияв в комунікації полягатиме в інтуїтивній оцінці та врахуванні реакції здобувачів освіти, на

основі чого будуть змінюватись підходи, методи подачі матеріалу, розставлені певні акценти тощо, а сама подача матеріалу полягає не в утвердженні фактів і концепцій, а в проблемному викладі, піддаванні сумніву тої чи тої інформації. Вияв особистісної компетентності включає як ціннісні параметри так і параметри професіоналізму [7, с. 55].

Отже, згідно з точками перетину завдань полікультурного виховання в державних стандартах дошкільної та початкової освіти нами була виділена низка критеріїв забезпечення наступності. Кожен новий критерій детермінований попереднім, цим продиктована потреба розвитку творчості педагогів, як вищого вияву педагогічної майстерності, вміння ефективного керівництва педагогічними умовами, як чинниками покращення освітнього процесу в цілому і конкретних педагогічних завдань зокрема. Аналіз досліджень з теми педагогічної творчості дозволив засвідчити, що провідними елементами в стимуляції та розвитку творчого потенціалу педагогів науковці вважають спеціально створене середовище, тренінгові програми, ефективну методичну роботу, створення умов для творчого саморозвитку, розвиток особистісно-комунікативної компетентності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у виділенні всієї сукупності умов реалізації творчого потенціалу в полікультурному вихованні, їх аналізі та експериментальному дослідженні.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <http://surl.li/qjxo> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Гекало Л. Розвиток творчого потенціалу педагога. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2013. Вип. 123(2). С. 63-66.
3. Гера Т. Активізація творчих ресурсів педагога у процесі його професіоналізації. *Психологія і суспільство*. 2012. № 2. С. 112-123.
4. Державний стандарт початкової освіти: Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.03.2024).
5. Кокарева Е. Евристичне навчання як засіб творчого саморозвитку майбутніх педагогів: автореф. дис. ... канд. пед.наук: 13.00.09. Тернопіль, 2012. 19 с.
6. Яланська С. Психологія розвитку педагогічної творчості: навч. посіб. Полтава: ПП Шевченко, 2015. 114 с.
7. Navickienė V., Sederevičiūtė-Pačiauskienė Ž., Valantinaitė I., Žilinskaitė-Vytienė V. The relationship between communication and education through the creative personality of the teacher. *Creativity Studies*. 2019. 12(1). P. 49-60. URL: <https://doi.org/10.3846/cs.2019.6472>.

РОЗВИТОК ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК ТА ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ ЇХ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛИ

Мар'яна Шевчук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О. А. Козлюк, кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет (Україна)

DEVELOPMENT OF GRAPHOMOTOR SKILLS AND FINE MOTOR SKILLS IN CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE AS ONE OF THE DIRECTIONS OF THEIR PREPARATION FOR SCHOOL

Mariana Shevchiuk, master's student

Rivne State University of Humanities (Ukraine)